

A szári katolikus templom

A SZÁRI SVÁBSÁG TÖRTÉNETE ÉS HAGYOMÁNYAI

Jelige: Ciszter

A témaválasztás indoklása

- Egyik csapattagunk dédapja szári sváb suszter volt
- Fontosnak tartjuk a családi történelem feltárását, mert a családok múltja a települések, a megye és az ország történelmébe is illeszkedik
- *Ahhoz, hogy tudjuk, merre tartunk, mit akarunk, tudnunk kell, hogy kik vagyunk és honnan jövünk*

Szári lagzismenet

Történelmi előzmények 1.

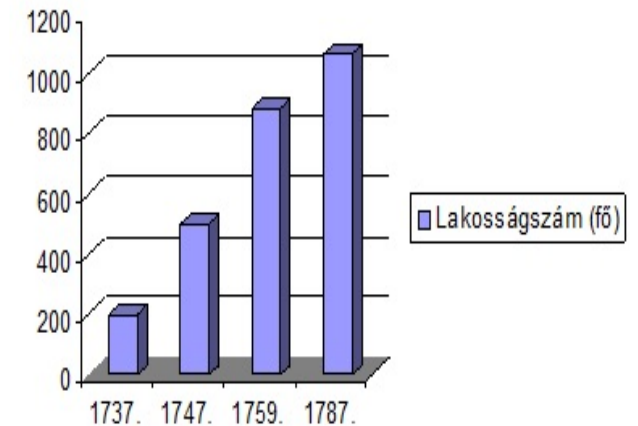
- A falu lakói a 16 - 17. században magyar reformátusok
- A török hódoltság idején: elnéptelenedés
- Gróf Esterházy József, a tatai uradalom új birtokosa:
 - a megmaradt kálvinista magyarok kitelepítése
 - 1720-as évek: katolikus németek (pilisvörösvári svábok) és szlovákok beköltöztetése
- A telepesek származási helye főleg a Rajna-Majna vidéke

- Erdőirtási munkák
- Az uradalom robot- és adókedvezménye

Gróf
Esterházy
József

Szár 18. századi lakosságának alakulása az ismert dokumentumok alapján

Az első szári svábok származási helye és betelepítésük éve (1729 – 1737.)

Év	Vörösvár	Svájc	Pest megye	Ausztria	Német Birodalom
1729	4 család; 15 fő	1 család; 6 fő		2 család; 7 fő	5 család; 18 fő
1730					
1731		1 család; 2 fő	2 család; 8 fő		
1732		2 család; 8 fő	1 család; 2 fő		18 család; 54 fő
1733					4 család; 9 fő
1734					10 család; 27 fő
1735	1 család; 2 fő				2 család; 7 fő
1736	1 család; 2 fő				1 család; 2 fő
1737		3 család; 7 fő	1 család; 2 fő		3 család; 8 fő

Történelmi előzmények 2.

- II. József császár népszámlálása (1784-1787) szerint a szári statisztika:
 - 161 ház
 - 1065 keresztény (katolikus) lakos
 - 2 pap
 - 21 mesterember
(kádárok, kovácsok, szabók, cipészek)
 - 70 paraszt
 - 146 gyerek
- A németek lakta faluban az oktatás nyelve az anyanyelv
 - az iparosok fiainak fontos elsősorban
 - *a kézműves foglalkozások szókincse német, pl. stich = öltés (mértékegység)*

II. József, a „kalapos király”

A Magyarországi Német Népművelési Egyesület (1924 -1940) és a Volksbund (a Magyarországi Németek Népi Szövetsége, 1939 -1945)

- 1920-as évek:
a szári lakosság 88%-a továbbra is német
- A Népművelési Egyesület célja:
„a magyarországi német nép kulturális érdekeinek ... előmozdítása, ... hagyományai, nyelve, szokásai és keresztény erkölcsének ápolása ... , a magyar hazához való ragaszkodás ... erősítése”
- Az egyesületnek Száron is működött csoportja
- A Volksbund: nagynémet eszmék, nemzetiszocialista jelszavak
- létrejött a német lakosságot is megosztotta
- a megye sváb nemzetiségű falvaiban népszerűbb volt ez a szervezet, mint a Német Népművelési Egyesület

Volksbund-jelvény

Az első kitelepítés (1946)

- A 2. világháború után a németek által lakott községek önkormányzatának felfüggesztése, telepítési kormánybiztos kinevezése
- Összeírás, vagyonleltározás
- *„áttelepülni köteles az a magyar állampolgár, aki az utolsó népszámlálás összeírása alkalmával német nemzetiségűnek vagy német anyanyelvűnek vallotta magát, vagy aki magyarosított nevét német hangzásúra változtatta vissza, továbbá az, aki a Volksbundnak, ... tagja volt.”*
(A magyarországi német lakosságnak Németországba történő áttelepüléséről szóló kormányrendeletből, 1945)
- 162 család kitelepítése Németország nyugati hatalmak által megszállt zónába - családok szétszakadása

Kitelepítési emlékmű - Szár

A második kitelepítés (1948) és hatásai

- Csehszlovákiából magyar családok betelepítése a lakosságcsere-egyezmény (1946) keretében
 - hazájukból való kitelepítésük hivatalos indoka szintén a „kollektív bűnösség” elve
- 1948-ban újabb sváb családok áttelepítése Vérteskozmaára
- 1958-ig: visszatérés és az újbóli építkezés lehetősége
- A faluban maradt svábok és az újonnan betelepített magyarok között ellentétek az 1950-es évekig
- Ma: békés egymás mellett élés – *a lakosság többsége német identitástudatú*

Szár jótevői, a Hasenfratzok

- A Hasenfratzok ősei 18. századi telepesek
- Kitelepítésük Vérteskozmaára
- Külföldön szerzett magánvagyonból a templom felújítása, a 2. világháborúban elpusztult orgona helyett új hangszer építése
- Közösségmegőrző, közérzetjavító támogatások

A Hasenfratz család

A szári katolikus templom orgonája

A hagyományok ápolása

- A Szári Német Nemzetiségi Önkormányzat fenntartásában:
 - Szári Napsugár Kindergarten Óvoda
 - Szári Romhányi György Nyelvoktató Német Nemzetiségi Általános Iskola (az intézmény névadója Reichenbach György néven 1923-ban érettségizett a székesfehérvári Ciszterci Szent István Gimnáziumban, és orvosnak tanult)
 - Saarer Tanzgruppe -8 korcsoport

- Német Nemzetiségi Népdalkör
- Saarer Musikanten
- Tájszoba (a leendő tájház)
- Szár Községért Baráti Kör

A Német
Nemzetiségi Népdalkör

A Saarer Tanzgruppe logója

Életkép a
tájszobában

Hajdani bálók emlékezete

- A helyszínek:
Macher, Schenk, Steer vendéglők
 - Külön zenekar mindhárom helyen
 - sváb vagy szlovák zene
 - a tanult emberek körében: cigányzene
 - A 2. világháború előtt két-három napos farsang, vasárnapi és hétfői bálokkal
 - Kedden falujárás, az ismerősök felkeresése
 - A 16 éven aluli ifjak számára háznál rendezett bál
 - Nős ember bál
- Háromfajta fánk:
 - szalagos
 - csöröge
 - a sváb fahéjas fánk

A sváb fahéjas fánk

Báli hangulat Száron

Felhasznált irodalom és a képek forrásai

- Keresztelő Szent János-templom https://media.funiq.hu/images/f5/63/4755_orig_art721.jpg [2022.02.25.]
- Fejér megye járási beosztása [járási térkép 2013_01_01.jpg \(400x506\) \(kormanyhivatal.hu\)](#) [2022.01.06.]
- Szári lagzismenet https://saarertanz.hu/wp-content/uploads/2020/01/lagzismenet2.jpeg_ [2022.02.07.]
- Szár Településképi és arculati kézikönyv 2017. augusztus https://saar-ujb.hu/wp-content/uploads/2018/07/Szar-1_0.pdf [2022.01.06.]
- Gróf Esterházy József https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/7e/Esterh%C3%A1zy_J%C3%B3zsef_orsz%C3%A1gb%C3%ADr%C3%B3.jpg/330px-Esterh%C3%A1zy_J%C3%B3zsef_orsz%C3%A1gb%C3%ADr%C3%B3.jpg_ [2022.02.07.]
- II. József https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f9/Joseph_II_%28HRE%29.jpg_ [2022.02.08]
- <https://www.feol.hu/helyi-kozelet/2021/10/az-en-kedves-kis-falum-szar> Borsányi Bea cikke 2021. okt. 30. [2022.01.06.]
- <https://www.feol.hu/helyi-kozelet/2021/04/szar-jotevoi-a-hasenfratz-csalad> Borsányi Bea cikke, 2021. ápr. 10. [2022.01.06.]
- A kitelepítés emlékköve Száron <https://hu-hu.facebook.com/photo/?fbid=3848606081916066&set=ecnf.100063772053283> [2022.01.06.]
- Csurgai Horváth József: A nemzetiségek sorsának alakulása in.: Történelmi traumáink (szerk.: Ujváry Gábor). Székesfehérvár, KJF, 2014. 7-17. p.
- Schweininger Péter: Helytörténet hatodikban <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2017/10/schweininger-peter-helytortenet-hatodikban-08-01-08/> [2022.01.06.]
Történelemtanítás. Online történelemdidaktikai folyóirat: http://epa.oszk.hu/01900/01954/00020/pdf/EPA01954_tortenelemtanitas_08_01_08_Schweininger.pdf [2022.01.06.]
- Bőr- és cipőipari minilexikon (oszk.hu) [2022.02.09.]
- Volksbund-jelvény <https://bolt.rubicon.hu/products/2012-11-volksbund-kontra-husegmozgalom> [2022.02.22]
- A Hasenfratz család https://feol-old.mediaworks.hu/wp-content/uploads/2021/04/+otf/922w/7823402Hasenfratz.jpg_ [2022.02.07.]
- Móra Magda: Fejér megye népessége II. József korában in.: Fejér megyei történeti évkönyv 5 Székesfehérvár, 1971. 303-323. p
- Farkas Gábor: Nemzetiségi viszonyok Fejér megyében 1848-1868 között in.: Fejér megyei történeti évkönyv 12 Székesfehérvár, 1978. 253-268. p
- Szekeresné Burghardt Klára: Falutörténet és néphagyomány Száron. Szár, 1990. 47-48. p.
- Egy kisközség mert nagyot álmodni: orgonát épített Szár in. Képmás, 2017. június <https://kepmas.hu/hu/egy-kiskozosseg-mert-nagyot-almodni-orgonat-epített-szar> [2022.01.06.]
- A szári katolikus templom orgonája http://paulusorgona.hu/wp-content/uploads/sz%C3%A1r-2-800x368.jpg_ [2022.02.08]
- A szári tájszoba (népviselet) https://saar-ujb.hu/wp-content/uploads/2021/02/Kisbiro-2020.-juliusi_augusztusi-szam.pdf [2022.01.06.]
- <https://www.feol.hu/helyi-kozelet/2020/11/egy-lepessel-kozelebb-a-regi-alomhoz-tajhazat-hoznak-letre-szaron> Borsányi Bea cikke 2020. nov. 21. [2022.01.06.]
- A Ciszterci rend Székesfehérvári Szent István Főgimnáziumának CX értesítője az 1922-23. iskolai évről. Székesfehérvár, Debreczeni István Könyvnyomdája, 1923. 20. p.
- <https://provertes.hu/index.php/telepulesek/szar> [2022.01.06.]
- <https://provertes.hu/index.php/turizmus/helyi-termelok-vnap-termekek-boraszok/334-neptancosok-egyuttesek-korusok> [2022.01.06.]
- Logó [Saarer Tanzgruppe https://saarertanz.hu/wp-content/uploads/2020/01/logo_fekvo.png](https://saarertanz.hu/wp-content/uploads/2020/01/logo_fekvo.png) [2022.02.08.]
- A szári farsangi bálók Borsányi Bea cikke 2021.január 29. <https://www.feol.hu/helyi-kozelet/2021/01/az-1946-os-kitelepitesig-tobb-napon-at-tobb-helyen-tartottak-farsangi-balt-szaron> [2022.01.06.]
- Báli hangulat Száron <https://saarertanz.hu/rolunk/csoportok/> [2022.02.06]
- A sváb fahéjas fánk <https://mesterszakacs.hu/recept/svab-fank-5542> [2022.01.06.]